

Vaardigheden oefenen

Nieuws- gierigheid vieren

Wie nieuwsgierigheid wil vieren, vindt in de natuur veel aanknopingspunten. Bovendien oefen je essentiële vaardigheden als geduld en waarneming. Benieuwd hoe je dat concreet inzet? Hier vind je onderbouwing en suggesties.

TEKST JANNEKE HAGENAAR BEELD TOM VAN LIMPT EN JANNEKE HAGENAAR

Een tekening van een
pissebed

De kinderen hebben in de tuin iets gevonden. Daar ligt het, opgerold onder een steen; de pissebed. Geen beweging meer, dus met aandacht kan het dier bestudeerd worden. En het dier wordt spontaan getekend. Ze hebben hun naam en uiterlijk niet mee, maar pissebedden zijn onmisbaar voor onze bodem. Ze recyclen plantaardig materiaal en dragen zo bij aan de koolstofkringloop. Gezond voor de ondergrond dus. Gemma telt met de kinderen veertien poten. 'Dan kan het geen insect zijn. Een spinachtige soort is de pissebed ook niet.

Familie van de duizendpoot dan? Nee: te weinig poten.' In een boek vinden ze dat pissebedden behoren tot de schaaldieren, net als een krab en een kreeft. En het is niet te geloven: er zijn wel 37 verschillende soorten. Typisch iets om te vieren niet waar, een feestje voor de pissebed. Want die naam is eigenlijk ook best grappig.

De kunst van waarnemen is typisch iets om buiten te beoefenen. Het gaat over het zien van een verandering, iets wat jij opmerkt

Waarnemen en geduldig zijn

Enkele jaren geleden schreef Berding (2019) een boek over geduld en ongeduld in het onderwijs. Hij had het vermoeden dat geduld uit de opvoeding en het onderwijs aan het verdwijnen is. Onderwijs en opvoeding wordt vaak gezien als een reeks doelgerichte interventies. Waar vind je dan geduld en hoe ga je om met de momenten van onproductiviteit? Het gaat sneller, sneller en we missen geduld als essentiële waarde in ons aanbod. Geduld is gebaseerd op vertrouwen, het is hoopvol en vraagt oefening. In het oefenen met geduld werkt waarnemen ondersteunend. De kunst van waarnemen is typisch iets om buiten te beoefenen. Het gaat over het zien van een verandering, iets wat jij opmerkt. Je stelt jezelf vragen op grond van zintuigelijke waarnemen. Klopt het wat ik zie, hoor, ruik, voel, proef ... en je vult in wat je op grond van eerdere ervaring of kennis denkt. Misschien heb je voor de waarneming geen woorden en is het zoeken naar woorden om er iets van te beschrijven. Op dat moment ontstaat interactie en onderzoek en zijn anderen die meer weten aan de beurt om mee te gaan doen. Kinderen zijn waarnemers, ze kijken met een frisse blik en wij hebben geduld nodig om dat op waarde te schatten. En meer nog om waarnemen te

gebruiken als een attitude die de ontwikkeling stimuleert. Onderzoekend en ontwerpend leren ligt zo voor het oprapen, klaar om te vervolgen en te verdiepen, ruimte om nieuwe betekenissen en initiatieven onder de aandacht te brengen.

Nieuwsgierigheid

Engel (2015) schrijft in haar boek *The Hungry Mind: The Origins of Curiosity in Childhood* dat 'nieuwsgierigheid de drang om te begrijpen wat onzeker of onverwacht is, de moeder van intellectuele prestaties en leren is'. En dat 'nieuwsgierigheid afneemt gedurende de kindertijd en kan worden onderdrukt op school'. Iets om uiterst alert op te zijn. Kinderen zijn erbij gebaat dat we nieuwsgierigheid als een dagelijkse gewoonte inzetten. Nieuwsgierigheid is vaak een moment en van voorbijgaande aard, maar het doorzettingsvermogen om antwoorden te vinden op vragen die de nieuwsgierigheid wekken, is van belang! Voor baby's is zoveel in hun wereld nieuw, zij hebben een sterke voorkeur voor nieuwe dingen. Peuters wijzen en stellen talloze vragen om fysische, biologische en culturele processen in de wereld om hen heen te begrijpen. De interesses van oudere kinderen zijn meestal specifiek, verfijnder en langduriger. De inzet van lezen en schrijven in het documenteren van vragen en mogelijke antwoorden moet je als professional zeker niet in de drukte van wat er allemaal nog moet voorbij laten gaan. Vertragen, want de geïnteresseerde lezer en schrijver is hier aan het groeien. De mate waarin een kind nieuwsgierig is naar de wereld wordt sterk voorspeld door de nieuwsgierigheid die ouders en leerkrachten voordoen. Kinderen zijn geneigd verklaringen te zoeken voor onverwachte gebeurtenissen wanneer zij volwassenen hetzelfde zien doen, en wanneer zij erop vertrouwen dat volwassenen de gelegenheid zullen bieden om op ►►

► onderzoek uit te gaan. Dit proces geeft richting en inhoud aan het leren en ontwikkelen van de doelen die we willen behalen. Het nastreven van nieuwsgierigheid vereist tijd, een stimulerende omgeving en materialen om te verkennen, en mensen die nieuwsgierigheid uitstralen. Nieuwsgierigheid wordt een moment om te vieren, weg met haast, ruimte voor zorgvuldigheid en vertraging.

Vieren

Het woordenboek geeft twee mooie definities. Vieren;

1. op plechtige of feestelijke wijze een gedenkwaardige tijd, een moment gedenken;
2. de lengte van een touw of kabel waaraan iets vastzit langer maken.

De eerste betekenis is bekend en gebruikelijk. De tweede aanduiding zegt iets over ruimte maken. De woordherkomst van vieren (uit het Latijn feriari) betekent een rustperiode nemen. Wat een geweldige uitdaging is vieren in het onderwijs. Daar valt winst te behalen, festina lente, haast u langzaam.

Het is een aanrader om buiten te ervaren dat er altijd iets te vieren is. Daar word je immers duidelijk dat er schoonheid, groei, bloei, vergankelijkheid en verandering is.

Je kunt buiten het vieren van die overgangsmomenten oefenen, er oog voor krijgen. De kinderen hebben zeker een bijdrage in dit oefen- en leerproces, ze zijn er vaak van nature goed in.

Handige feestregels:

- Ontwikkel je eigen tradities.
- Hou het simpel, het moet niet voelen als een opgave.
- Laat elementen van het feest elk seizoen een keer terugkomen, bijvoorbeeld een plaats met natuurlijke materialen uit het seizoen.
- Je hoeft niet van alles uit te leggen, maar doe wat je doet met aandacht en neem daar de kinderen in mee.
- Een jaarfeest vieren is een buitenevenement.

Jaarfeesten

Het vieren van jaarfeesten of de wisseling van de seizoenen geeft een gevoel van rijkdom, je hoort bij elkaar, bij de aarde en bij het jaarritme. Omdat het leven verweven is met natuur, hebben keuzes ook invloed op ons leven, zoals zichtbaar is in de klimaatcrisis. Het is daarom van belang om van jongs af aan inzicht te verwerven in de wederkerige relatie van mensen met natuur en besef te ontwikkelen dat ons leven is ingebed in de natuurlijke cyclus. We weten vanuit onderzoek dat levensechte ervaringen beklijven, de regen in je gezicht voelen, de geur van het bos opsnuiven, de smaak van aardbeien proeven, de kleur van het zonlicht over de struiken zien. Dit soort ervaringen zorgen voor bewondering en verwondering, en hierdoor ontstaat een positieve relatie met de natuur, leert een kind zijn of haar plaats in de natuurlijke wereld. Op scholen zou de natuurlijke cyclus van het jaar meer gewaardeerd en gevierd kunnen worden. Natuur is elke dag anders. De overgang naar de herfst is een kantelpunt in de

Onderzoekend en ontwerpend leren ligt voor het oprapen, klaar om te vervolgen en te verdiepen, en nieuwe betekenissen en initiatieven onder de aandacht te brengen

natuur: kleuren veranderen, bladeren vallen, er ontstaan processen van verteren en recycleren, wachten en verwachten. De ene mens wordt er melancholisch van, de andere waardeert het en neemt waar. De natuur trekt op een prettige manier de aandacht en heeft een rustgevend effect (Kaplan & Kaplan, 1989).

Een rariteitenkabinet

Je gaat vieren wat je met elkaar ontdekt. In de natuur zijn, buiten verblijven, scharrelen, rommelen (dus niet buiten gaan entertainen), kan een zetje geven aan waarneming, geduld en nieuwsgierigheid. Het is daarom relevant tijd en ruimte te maken voor ontdekkingen, nieuwsgierige en lastige vragen en vondsten die kinderen vast en zeker tegenkomen. De (natuur)vondsten verzamelen, ervan genieten, ze analyseren, vergelijken, patronen ontdekken, documenteren en exposeren, zijn leerprocessen. Dat kan eenvoudig, maar tegelijk krachtig in een rariteitenkabinet. Op een seizoentafel wordt dat vaak al gedaan. Het rariteitenkabinet geeft aan verzamelen een nieuwe draai en tegelijk een verdieping. In het verleden legden mensen al verzamelingen aan. In de oudheid bewaarden ze bijzondere vondsten in tempels, ze werden gesorteerd en vormden collecties. Later ging men verzamelingen die zeldzaam en waardevol voor hen waren, bewaren in een speciale kast, ook wel kabinet genoemd. Zo ontstond het rariteitenkabinet. Veel van wat we over de natuur weten, hebben we uit rariteitenkabinetten geleerd. Kinderen verzamelen graag in hun jaszak, in een bakje, een doosje, een potje. Soms wordt het uitgesteld op een plank of een tafel. Dat betekent dat er bij kinderen, en vast ook bij professionals, een drive tot verzamelen én uitstallen zit. Je geeft het door het rariteitenkabinet samen vorm, inhoud en woorden. De vondst krijgt een datumaanduiding, een vindplaatsaanduiding, een naam of vermoedelijke naam. Ook hier spelen waarnemen, geduld en nieuwsgierigheid een rol en ondersteunen ze lezen, schrijven, denken, logisch ordenen en dialogen, om maar

enkele ontwikkeldoelen te noemen.

Een rariteitenkabinet in de klas kan een doos zijn, een viskoffer, een letterbak, een schilderskist, een pizzadoos, een dvd-rekje, een sinaasappelkist. Natuur en nieuwsgierigheid zijn een feest; er is altijd iets te vieren!

Aanbevelingen voor het vullen van jouw rariteitenkabinet:

- Wees altijd op zoek.
- Kijk naar de grond onder je voeten, naar de wolken boven je hoofd en vergeet links en rechts niet.
- Beschouw al het leven om je heen.
- Alles is interessant.
- Verander vaak je koers.
- Observeer langere tijd.
- Let op de verhalen die om je heen gebeuren.
- Let op patronen en leg verbanden.
- Documenteer je vondsten (field notes) op verschillende manieren.
- Houd rekening met niet weten.
- Observeer beweging en verandering.
- Ga in dialoog met je omgeving.
- Traceer dingen tot op hun oorsprong.
- Gebruik al je zintuigen!

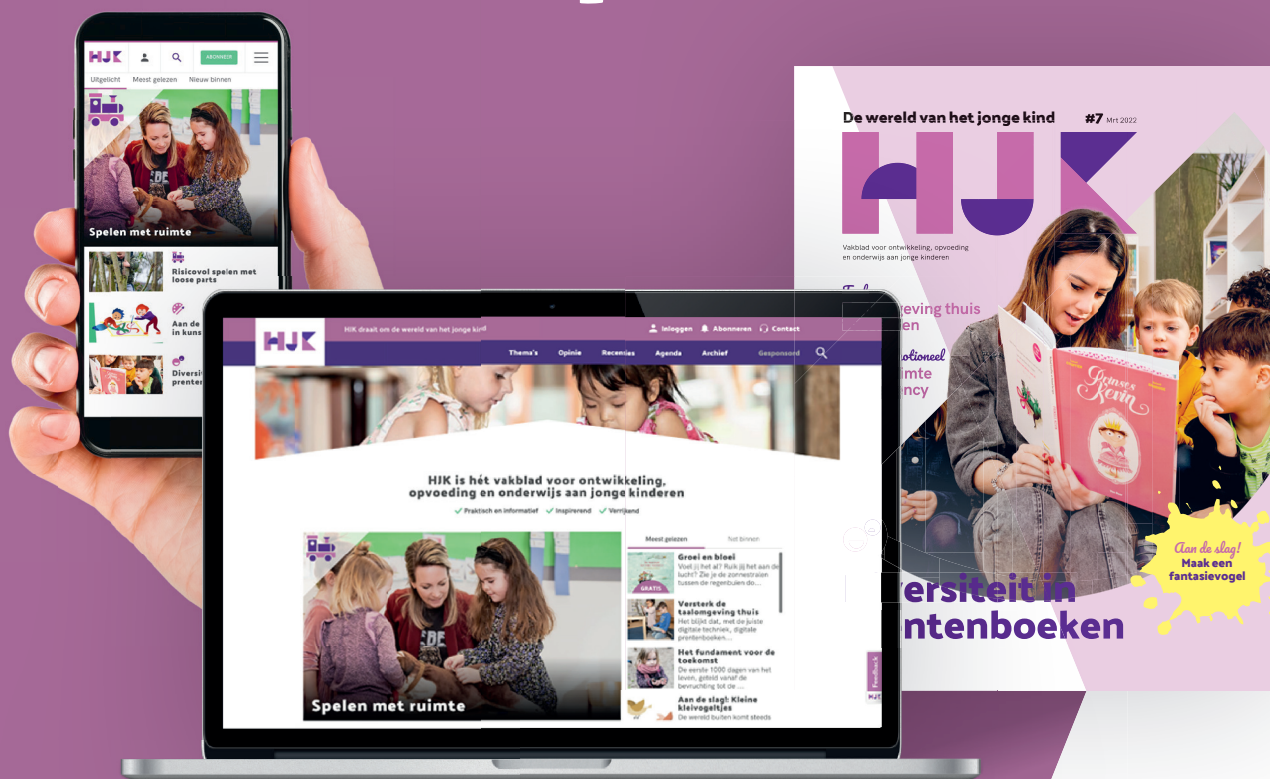

De literatuurlijst is te vinden op:
www.hjk-online.nl/artikelen

Janneke Hagenaar
(info@bureau-hagenaar.nl)
is onderzoeker bij het
Lectoraat Natuur en
Ontwikkeling Kind van
Hogeschool Leiden. Vanuit
Bureau Hagenaar werkt ze
als jonge kind-specialist in
kinderopvang en onderwijs

Blijf op de hoogte van de ontwikkelingen rondom het jonge kind

Neem een (online) abonnement op HJK

- + Alles over de ontwikkeling, opvoeding en het onderwijs aan jonge kinderen
- + Betrouwbare vakinformatie
- + Voor en door onderwijsprofessionals

Meer weten?

Ga naar hjk-online.nl of bel 088-2266691